

Karszt- és barlangkutatói TÁJÉKOZTATÓ

1961

január-február

Kiadja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság

Kézirat gyanánt
BUDAPEST 1961

Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége
Budapest, V., Szabadság tér 17.

A kiadvány sokszorosítását a Művelődésügyi Minisztérium Kiadói
Főigazgatósága 153/1961 szám alatt engedélyezte.

Szerkesztő: BARÁTOSI JÓZSEF

Felelős kiadó: Dr. HEGEDÜS GYULA

Lektorok: Dr. Dénes György és Kárpátné Radó Denise

A kiadvány eredeti térképét a pécsi Barlangkutató Csoport készítette
és ennek alapján rajzolták: ifj. Barátosi József és Liebe Pál.

A sokszorosítást az MTESZ sokszorosító osztálya végezte.

Budapest, 1961. február hó

Készült 800 példányban

Az elektronikus változatot Pappné Nagy Tünde, Urbán Gabriella, dr. Nyerges Miklós, Steer
Mihály és Szent Tamás készítette 2006-ban.

- 1 -

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság tájékoztatója.

1961. január–február

1961.

Új esztendő. A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat és a Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság vezetősége ezúton küldi minden tagtársának őszintén szerető szívből jókívánságait. Legyen az 1961-es esztendő a barlangkutatók számára a múlt évnél is eredményesebb. Találja meg minden tagtársunk a mi barlangkutató munkánkon keresztül is az utat és lehetőséget; építeni szocialista hazánkat, erősíteni nemzetünk békeakarátát, gyarapítani dolgozó népünk vagyonát.

A vezetőség kéri a Társulat és a Bizottság tagjait, fogadják régi szeretettel az 1961. év „TÁJÉKOZTATÓJÁT”. Megváltozott, vékonyabb lett, szebb lett szedésében, csökkent tartalmában. Úgy gondoltuk ugyanis, hogy ebben az évben tovább jutunk egy lépéssel kiadványaink terén is. A Társulat kutató tevékenysége, a szakbizottságok tudományos vizsgálódásai megérették arra, hogy az eddiginél is több gondot fordítsunk kiadványaink megjelenésére. Terveink tehát a következők: 1961-ben megjelentetjük második, az 1960-as évi ÉVKÖNYVÜNKET is. Ha csak egy mód van rá még ebben az évben megkezdjük az 1961. év évkönyvének összeállítását is. Az évkönyvünkben jelennek meg legértékesebb vizsgálati eredményeink, sok esetben nem is magyar nyelven, hanem orosz, német, angol vagy francia nyelven, hogy más államok barlangkutatói is megérthessék. Évkönyvünkön kívül negyedévenként jelenik meg magyar nyelven a „BARLANGKUTATÓ”, amelynek csak rövid idegen nyelvű összefoglalói lesznek, mert elsősorban hazai barlangkutatóinkhoz szól. Ebben jelennek meg az eddig Tájékoztatónkban közölt cikkek. Ezek a cikkek ugyanis mindig veszélyeztették Tájékoztatónk idejében való megjelenését. A „Barlangkutató” még nem végleges elnevezés, ha valaki tud jobbat, írja meg az MKBT vezetőségének. Havonta fog megjelenni TÁJÉKOZTATÓNK a jelen kivitelben, január-február és július-augusztus hónapok összevontan. Ezekén kívül tervezzük egyes értékesebb és jelentősebb előadások külön füzetekben való

megjelentetését is. Ez a magyarázata Tájékoztatónk új köntösének. Nemcsak pontosabbak akarunk lenni, hanem szebb megjelenési formát kerestünk Tájékoztatónk részére, és nyomtatni szeretnénk ezentúl a többi kiadvá-

- 2 -

nyainkat is. Reméljük, a szebb külső lelkesíti majd íróinkat a tartalmasabb munkák írására is.

Fogadják hát tagtársaink új kezdeményezésünket azzal a szeretettel és türelemmel, – ha hibázunk – amilyen szeretettel és buzgalommal, hittel, reménnyel fog hozzá az újonnan választott vezetőség az 1961. év egyesületi munkájához.

Jó szerencsét!
Barátosi József
ügyvezető társelnök

Beszámoló jelentés

a Baranya-megyei Idegenforgalmi Hivatal barlangkutató csoportjának
1960. évi munkájáról

A Mecsekben évek óta munkálkodó barlangkutatókból 1957. évben a Bm. Id. Forg. Hiv. támogatásával Vass Béla mérnök kutatócsoportot szervezett, amelyet azóta is sok áldozatvállalással – közszeretnek örvendő – vezet. Noha a kis létszámú csoport 1960-ig nem érte el a 10 embert sem, kitartó szívóssággal igyekezett minden évben a maga elé tűzött feladatokat megoldani.

Az 1960. évi terv két munkaterületet ölelt fel:

1./ Abaliget

A bg. távolabbi szakaszainak feltárása a jelenlegi végét jelentő szifon leszivatásos áttörésével, illetve végleges áttörés robbantással.

2./ Orfű

A bg. második szifonjának áttörése az előző pont szerinti módszerrel.

A területen belül több munkahelyet létesítettünk a folyamatos munka biztosítására. Bontások megkezdésével igyekeztünk más irányból közel ugyanazt a célt elérni.

Így Abaligeten a barlang jelenlegi végén lévő szifon munkahelyén kívül, a Viganvári-patak völgyében (az Abaligeti-bg. bejáratától DDK-re 1500 m) egy inaktív víznyelő bontását kezdtük meg, valamint a bg.-tól 500 m-re

- 3 -

keletre lévő Kisaplika-forrás barlangjának felderítését kíséreltük meg, felszíni nyomozás és próbaszivattyúzás végrehajtásával.

Orfűn Vízfőtől DDK-re 1500 m-re az országút melletti (10 km kőnél) időszakos víznyelők bontását kezdtük meg.

E mellékmunkákkal eddig nem értünk el eredményt.

Az Abaligeti-barlang szifonjának áttörését kíséreltük meg az I. negyedév folyamán. (Lásd Tájékoztató 1960. június, „Legújabb kutatások az Abaligeti-barlangban”)

Elektromos centrifugálszivattyúk védelme mellett mélyítettük nehéz munkával a szifon tó fenekét. Előre tűzött deszkákkal biztosítottuk beomlás ellen a változó szemnagyságú koptatott és éles mészkőtörmelékben lévő munkahelyet. Csak 4 m mélység elérésével tudtunk bejutni a keleti (szálban álló) sziklafalban megnyílt, 30 cm-es hasadékon, mely réteglap mentén ($\delta = 340^\circ / 15^\circ$) fejlődött ki, mintegy 2 m szélességben. A finom iszappal helyenként 1 m vastagon fedett szifonjárat fenekét – mint szálban álló kőzetet – a bejutási ponttól csak 23-24 m-re találtuk meg, vékonyabb hordalékkal fedve, ahol az egyre emelkedő fenék felett a rétegdőlésnek megfelelő mértékben magasodó mennyezet 2-3 m magasan boltozódik. A járatszelvény a bejárati lapos nyílástól nem változik jellegében, csak a

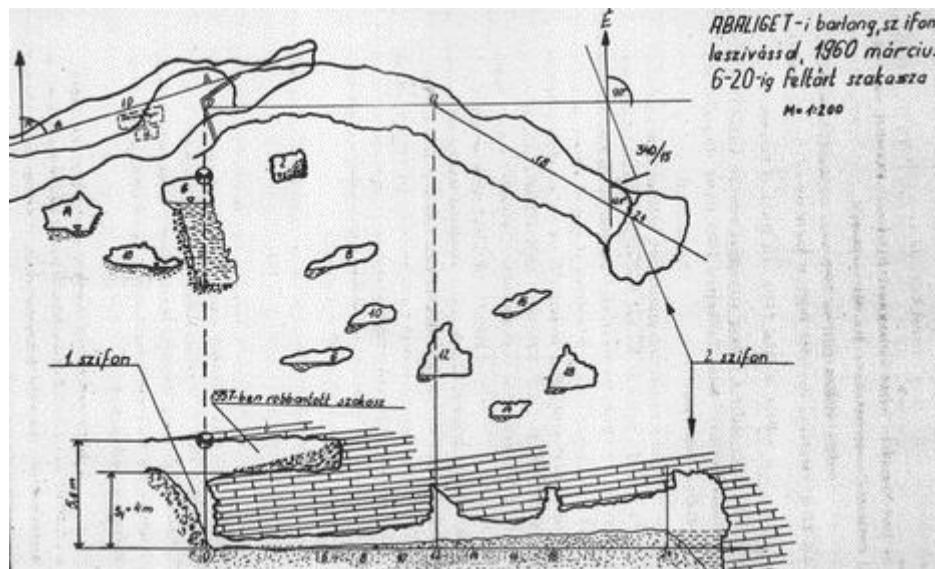
magassági méretek nőnek fokozatosan. A mennyezeten kisebb, kb. 1 és 2 m hosszban felharapódzott tölcsérszerűen felfelé szűkülő kürtök találhatóak élesre korrodált, tagolt sziklafalakkal.

A 24. métertől kiszélesedő, magasabb boltozat borul a kb. 4 m átmérőjű csaknem kerek, újabb tó fölé.

A szivattyú csövek beépítése után megkezdtek a második szifon vizének leszívását. A hosszú szívócső miatt lecsökkent kritikus szívási mélység által újabb 2 m szintcsökkentéssel beállt gravitáció határt szabott munkánknak. Az előző szifonhoz hasonlóan a fenék mészkő törmelékes, apró szemű kvarckavicsos agyagos homok. Így a szifon áttörés csak újabb mélyítéssel oldható meg.

A feltárt szifonjáratot mérések után térképre rögzítettük, hogy a későbbiek folyamán lehetőségeinkhez képest megindítandó újabb áttörési kísérletnél mint támpontot felhasználhassuk. (Lásd a mellékelt térképet.)

- 4 -

- 5 -

Az orfői Vízfő-forrás barlangjának második szifonját a nyári kutató táborozás alatt végrehajtott leszívattal törtük át. (Lásd Tájékoztató 1960. szeptember-október, „Az orfői Vízfő-forrás barlangjának kutatása és feltárása”).

Bejutva a szifon mögötti nagyméretű termekbe, melyeket számtalan hasadék szel át, gazdag cseppkőképződményeket leltünk, annak ellenére, hogy a középső anizuszi vastagpados dolomit összletben kialakult barlangban erre nem számíthattunk.

Sok sztalagmitot figyelhettünk meg a leszívott üregekben, melyeket egyébként 1-2 m mély víz takar el a látogatók szeme elől.

A sikeres áttörés után elvégzett mérések alapján tűztük ki a később berobbantott rövid vágat irányát, mely biztosította a további munkák folytatásának lehetőségét azzal, hogy szabad utat nyitott a 3. szifon fölé.

A mérések tanúsága szerint a 3. szifonig, a forrás felől 150 m hosszban ismerjük a legújabb mecseki barlangunkat.

A felszíni kutatások arra engednek következtetni, hogy a 3. szifon után néhány 100 méteren belül az alsó anizuszi kagylós mészkőbe jutunk, melyben tágas járatok és az eddigieknél is gazdagabb cseppkőképződmények várhatók.

Eredményes festési kísérleteink és az eddigi megfigyeléseink alapján a rendszer járható hossza 5 km-re tehető.

A 3. szifonnak az eddigi felderítés alapján tág, kapuszerű bejárati nyílása van. Ez azonban nem ringathat hiú reményekben a könnyű átjutást illetően, hiszen mint a 2. szifon áttörésének példája, vagy az abaligeti sikertelen áttörési kísérlet is igazolja, komoly, előre nem látható akadályok nehezítik meg a kutatók munkáját. Meglepetéseket tartogathat Venkovits I. 1952. évi felszíni felvételével kimutatott ÉK-DNy-i irányban húzódó anizuszi lemezes, márgás mészkő vonulat is.

A szifon után lévő vízesésnél többször is észleltünk periodikus vízhozam-változást (nagy vízhozamnál közel 1-2 órás periódussal kb. 30 perces tetőzéssel) amit már Kessler H. is megfigyelt a Vízfő-forrás 10 évvel ezelőtti próbaleszivatásánál. Ez az ingadozó vízhozam a 2. szifon utá-

- 6 -

ni vízesésnél időnként két újabb, magasabb helyzetű kis vízesés működését indítja meg rövid időre. Még rendszeres mérést nem folytattunk a jelenség pontos megfigyelésére és okának tisztázására.

Minden esetre ez is nyugtalanító jelenség, mely talán szivornya hatással magyarázható.

A vízzel ellepelt bg. járatokban pallóhidak beépítésével lehetővé vált, hogy a bejáratú ajtó kulcsainak birtokában, ha nem is könnyű körülmények között, de a 3. szifonig bárki bejárhatja a barlangot.

Ez év folyamán 47 munkában töltött naptól 26 vasár- ill. ünnepnapra esett, a fennmaradó 21 a kutatók évi rendes fizetett szabadságából, vagy a rendes munkaidő letöltése utáni szabadidő felhasználásából került ki.

Az alábbi összeállítás az egyes munkahelyeken eltöltött munkaórák összegét szemlélteti.

(Munkahely száma, Munkahely megnevezése, Eltöltött munkaóra)

1. Abaligeti barlang szifon, 1130
 2. Viganvári nyelő, 210
 3. Kispaplika forrás, 150
 4. Orfü Vízfő forrásbarlang, 1900
 5. Orfü km-es víznyelő, 60
- Összesen: 3450 óra

Az eltöltött munkaórák és a munkára fordított napok számának negyedévi megoszlása munkahelyek figyelembevételével az alábbi táblázatból tűnik ki:

(Negyedév, Munkában töltött nap, Eltöltött munkaóra, Munkahely száma)

I., 14, 1070, 1

II., 9, 410, 1, 2, 3.

III., 18, 1720, 1, 4, 5.

IV., 6, 250, 4.

Az így kapott 3450 összes munkaórát 431,2 munkanappal egyenértékűnek vehetjük, vagy 10 emberre elosztva 8 órás munkanapot figye-

- 7 -

lembevételére 43,1 munkanap jön ki, ami minden ékesszólásnál jobban bizonyítja a csoport tagjainak dicséretet érdemlő, lelkes munkavállalását.

A csoport évi létszáma állandóan változva sohasem érte el a 15 főt; csak 12 állandó taggal számolhatunk.

Az 1961. évi munkatervünk röviden az alábbi:

Az előző évi tervhez hasonlóan két munkaterületen oszlik meg.

1. Az orfűi rendszer harmadik szifonjának bűvárfelderítése, illetve áttörése. Az áttörés alkalmával annak a körülményekhez képest pontos feltérképezése és ha ez sikerül, a további szakaszok feltárása ameddig lehet.

Amennyiben a bűvárátörés nem vezetne sikerre, illetve még a szifon feltérképezése sem sikerülne, megkíséreljük a szifon vizének süllyesztésével, annak áttörését. Ha a bűvármunka eredményes lesz, a harmadik szifon vízfeletti áttörését tervezzük.

2. Az abaligeti „Kisaplika”-rendszer kutatása az irodalomban rendelkezésre álló eddigi adatokból és felszíni kutatások eredményeiből kiindulva bontással és vízszintsüllyesztéssel. Ez ismét

nehéz munka lesz, mivel a forrás felől kell elsősorban megkezdeni a feltárást.

E munkánkat az teszi indokolttá, hogy amennyiben az abaligeti gyógyászati kísérletek eredménnyel járnak, illetve az eredményesség bizonyítására és a szükséges kísérletek elvégzésére tervezett kisméretű gyógyszernatórium megépül, a gyógyítás és az idegenforgalom számára egy barlang kevés lesz.

Ha a gyógyászati tervek nem valósulnának meg, vagy nem váltanák be az eddigi reményeket a kísérletek, akkor sem közömbös egy idegenforgalmi központban egy újabb barlang feltárása.

E jelentés végén nem feledkezhetünk meg a Baranya-megyei Idegenforgalmi Hivatal anyagi támogatásáról, mely lehetővé tette a költséges műszaki munkák kivitelezését és ezzel csoportunk eredményes munkálkodását. Ez a támogatás abban is megnyilvánul, hogy Abaligeten a most építés alatt álló raktárépületben barlangkutató csoportunk részére külön helyiséget biztosít, mely a következő évi munkák könnyebb elvégzéséhez nyújt segítséget.

Rónaki László

Beszámoló a rudabányai csoport 1960-ban végzett munkájáról.

A csoport az 1960-as évben aránylag elég keveset dolgozott, ez lényegében a nem megfelelő szervezésnek köszönhető. Mindössze két munkahelyünk volt.

Az első Felsőtelekesről 15° ÉNY-ra, 2500 m-re lévő Békás tó-i nyelő. Ez egy időszakos nyelő, anyaga wettersteini mészkő. A kibontását már tavasszal elvégeztük, de a szeszélyes nyár miatt, augusztusban majdnem újra kellett kezdeni, mivel a víz egy kb. 2 m-es földréteget behordott. A föld kihányása után tudtuk csak megsejlelni az előrejutás lehetőségét.

Rövid leírás: A nyelő szája egy 8 m mély és 1,5 m átmérőjű akna. Az akna aljától, kb. 30°-os szögben lejt lefelé, egy 10 m hosszú és 50 cm széles és 3-4 m magas hasadék, jobbra egy kis teremmel. Ebben két ember kényelmesen elfér. A hasadék végén 90°-os szögben lehetne csak továbbhaladni, de a szűk nyílás miatt, ezidáig még nem sikerült. A levegőáramlás igen gyenge.

Munkában résztvettek: Majoros László, Szijjártó Rozália, Veres K. Lajos, Veres K. István, Perjési Gyula, Kecskés József.

Októberben átálltunk a másik munkahelyre. Az Alsótelekestől É. irányban légvonalban mintegy 3 500 m-re fekszik. A helyet a környéken Ördöggát néven ismerik. Itt három munkahelyet létesítettünk. Az első a Betyárbarlang, ősidők óta nyitott, levegőáramlás erős. Anyaga wettersteini mészkő. Ezidáig mintegy 80 m össz.-hossza ismeretes. Ennek egyik ágában van az éjszakai szálláshelyünk. Szálláshely kialakításán két napot dolgoztunk. Innen 500 m-re van a másik munkahely, a Rókásbarlang. Itt tavasszal kezdünk el dolgozni. Innen 200 m-re a patak medrében 2 aktív víznyelő található. Az ősszel már 2 napot dolgoztunk a bontásán, de mivel a víz hőmérséklete hideg, (+4 C°) ez nagyban hátráltatta a munkát. A víz megfestését sem tudtuk elvégezni, mivel a víz jelenleg piszkos zöld színű és ez a fluorescein szintén erősen zavarná. Víznyelése akkor 250-300 l volt percenként. Egy-egy nagyobb kő kivétele után levegőt szívott be. Amikor decemberben kint voltunk, a vízfolyás megkétszereződött és így a nyelőn, semmit sem tudtunk dolgozni.

Akkor sikerült bejutnunk az u.n. Csengős-kútba. A téli időszakban ezt a barlangot szeretnénk feltárni, ami csak a felszerelés kiegészítése (kötelek beszerzése, kötélletra készítése) után lehetséges, mivel a lejutás egy 25 m mély aknán keresztül történik és onnan még ismeretlen mélység van hátra. Levegő mozgása közepes, anyaga wettersteini mészkő, aktív cseppkőképződés van.

Jó szerencsét!

Kecskés József
titkár

A szerkesztő megjegyzése:

A beszámolóban említett barlangokkal és víznyelőkkel kapcsolatban az alábbi irodalomra hívhatjuk fel a figyelmet:

A beszámolóban leírt Betyárbarlang azonos az Aggtelek útikalauzban Ördöggátbarlang, illetve Ördöggátlyuk néven szereplő barlanggal (144 és 203 old.) Dr. Leél-Óssy Sándor is megemlíti egyik dolgozatában.

A patakmederben lévő víznyelőről, valamint azok tervezett megfestéséről a Vörös Meteor Barlangkutató Csoport 1958. évi beszámolójában olvashatunk.

(MKBT Tájékoztató 1959. szeptember)

A beszámoló végén szereplő Csengős-kútról említés történik az Aggtelek útikalauz 143. oldalán. Feltárásáról, teljes bejárásáról, felméréséről és térképezéséről a Vörös Meteor Barlangkutató Csoport már említett 1958. évi beszámolója emlékezik meg.

(MKBT tájékoztató 1959. szeptember)

HÍREK A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ BIZOTTSÁG ÉLETÉBŐL:

Szószerint idézzük a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének az 1960. évi közgyűlésére készített jelentéséből a mi Bizottságunkkal foglalkozó részt; a 111. oldalról:

5./ Karszt és Barlangkutató Bizottság.

A bizottság szokot az egyesületi tagokat fogja össze, akik a karsztvidékkel és barlangokkal, különböző szempontból, tudományos színvonalon foglalkoznak. A bizottság tudományos munkájával támogatja a Nehézipari Minisztérium keretében a Barlangkutató Társulat gyakorlati tevékenységét.

A bizottság előadásokat, vitadélutánokat szervez, szakmailag irányítja az MKBT tájékoztató folyóiratát. Évkönyvet is szerkesztett, amely hamarosan megjelenik. A bizottság keretében biológiai, karsztmorfológiai, ásvány- és kőzettani, oktatási és propaganda, valamint dokumentációs és szerkesztő szakbizottságok működnek.

- 10 -

Az MTESZ V. (1960. év decemberi) közgyűlése a bizottságunk munkáját tudomásul vette és annak elnökét (dr Dudich Endre egyetemi tanár) és ügyvezető társelnökét (Barátosi József tanár) tisztében megerősítette.

Az MKBB vezetősége most azzal a kéréssel fordul az MKBT tagjaihoz, hogy ha az MTESZ valamelyik egyesületének már tagja, vállaljanak munkát az MKBB-ben is. Ezt a szándékukat közöljük szóban, vagy írásban az ügyvezető társelnökkel (Bp. I. Logodi u. 28.), hogy az MTESZ főtitkárságának is bejelenthessük. A közgyűlési jelentésben szereplő szakbizottságok tagjait már korábban jelentettük, így részükről újabb jelentkezést nem kérünk. Felkérjük az MKBT szakbizottságai között azokat, akik még munkájuk során csatlakozni akarnak a bizottsági munkához is, közöljék ezt ugyancsak az ügyvezető társelnökkel közvetlenül.

Megjelent az „ÉVKÖNYVÜNK” januárban. Anyaga, tartalma még az 1959. évi munkásságunkról számol be magyar, orosz, német, angol és francia nyelven. A bizottság első értékes, nagyobb munkája. Sok tagtársunk fáradozott vele míg elkészült. Az MKBT és az MKBB számos tagja áldozatos munkáját jelenti nemcsak az anyaga, hanem szerkesztői munkája is. A főszerkesztőn, dr. Dudich Endrén kívül még a szerkesztő, dr. Bertalan Károly, az egy időben őt helyettesítő dr. Kretzói Miklós, a technikai szerkesztők; dr. Dénes György, Kárpátiné Radó Denise, és Maucha László tagtársaink azok, akiket elismerés és dicséret illet munkájukért. Ők és a szerkesztőbizottság minden tagja fogadják ezúton is valamennyiünk köszönetét. Az évkönyvet a tagok – terveink szerint – 10,- Ft.-ért megrendelhetik az

MKBT központjában, Bp. VII. Gorkij fasor 46. Szabad forgalomba, árusításra nem kerül.

1961. év március hó 28-ra az MKBB nagyszabású előadóülést tervez az MTESZ székházában (Bp. V., Szabadság tér 17.) előreláthatólag 17 órai kezdettel. Szeretnénk, ha ezen az ülésen mind az MKBB, mind az MKBT tagjai minél nagyobb létszámmal vennének részt. Ez lenne az az alkalom, amikor a társulat tanácsadó tagjait is szeretnénk soraink között látni és kérjük, hogy hozzászólásukkal segítsék a bizottság további munkáját kijelölni. Reméljük, hogy valamennyi társelnökünk kifejtí nézetét a magyar karszt és barlangkutatás további fejlődési irányát illetően. Meghívtuk erre az alkalomra az osztrák barlangkutatók képviselőit is. Az előadás után a meghívott 8 oszt-

- 11 -

rák vendégünk szívesen megnézné Magyarország nevezetesebb barlangjait. Kérjük azokat a kutatócsoportokat, akik szeretnék esetleg őket vendégül látni III. 29. és IV. 2-a között, közöljék azt minél hamarabb az MKBT vezetőségével, hogy a programba beiktathassuk, ha még lehet.

A februárra tervezett MKBB előadást, osztrák vendégeinkre való tekintettel, március 28-ára halasztottuk el.

HÍREK A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT ÉLETÉBŐL:

Az 1960. december 4.-i közgyűlésünk után kicsit vontatottan indult meg az élet a Társulatban. Hiányzott a decemberi Tájékoztató, annak mondanivalói, és mindannyian vártuk első évkönyvünk megjelenését.

A közgyűlésünk után, még decemberben ülést tartott az Ásvány- és Kőzettani Szakbizottság 9.-én, és a Karsztmorfológiai Szakbizottság 16.-án. December hó végén kerestük fel körlevelünkkel a kutató csoportokat és szakbizottságokat azzal, hogy a körlevélben ismertetett munkatervünket közöljék tagjainkkal a csoportvezetők. Ezúton

köszönjük meg a Kinizsi Barlangkutató szakosztálynak azt a szép körlevelet, amit tagjaihoz kibocsátott, többek között munkatervünk ismertetésével együtt. Körlevelünket elsősorban vidéki csoportjaink vették komolyan és igyekeztek annak eleget tenni. A budapesti csoportok aránylag kisebb része reagált rá élénkebben.

Januárban tartottunk vezetőségi ülést, 13-án. Itt: a titkárok elsődleges munkakörét beszéltük meg (kiadványok: Balázs Dénes; kutatócsoportok: dr. Dénes György, szakbizottságok: Neppel Ferenc; gazdasági ügyek: Szilvássy Gyula), ami természetesen nem jelenti a kizárólagosságot. Szem előtt szeretnénk tartani, hogy lehető gyorsan intézkedjünk. Megbeszéltük továbbá a külföldi utak lehetőségét. A NIM-től kért és kapott felvilágosítás szerint a csehszlovákiai út és a lengyel út, ha időben beadjuk az útlevélkérésünket, nagyobb csoport részére is lehetséges, az ausztriai utat valószínűleg csak azok tudják megoldani akiket saját hivataluk küld. Elhatároztuk, hogy a Szovjetunióval és a szomszédos, elsősorban a demokratikus államokkal igyekezünk ebben az évben a hivatalos kapcsolatot felvenni. Eddig inkább csak egyéni kapcsolatok révén tudtunk egymásról, most a megjelent évkönyv módot ad arra, hogy a hivatalos kapcsolatot is megvalósítsuk. Kérjük tagjainkat, hogy címek megadásával segít-

- 12 -

sék elő a vezetőségnek ezt a szándékát. Hozzájárult a vezetőség ahhoz, hogy f. évi március hó 11-én, szombaton este vidám, táncos összejövetelt rendezzen az ifjúsági bizottság. Külön meghívók ismertetik a részleteket, de minden ötletet köszönettel fogad az „IB” a Társulat címén, szóban, vagy írásban.

Szeretnénk a régi barlangtani múzeumot ismét megnyitni Budán, a Vármúzeum alatt. Megnéztük, a helyiség ép, csak be kell rendezni és a világítást megfelelően elrendezni. Különösen Schönviszky László tagtársunk segített az ügyet előbbre vinni. Segíti munkánkat a Hazafias Népfront Műszaki Bizottsága is! Reméljük, hogy szívós akarattal sikerül ezt is megvalósítanunk, bár a kezdeti gyorsan gördülő szervezés most nagyobb kátyúba került.

A vezetőségi ülésen kívül az újonnan megalakult Geofizikai Szakbizottság is tartott ülést I. 13.-án. Holly István ismertette kutatásait, geofizikai eszközök használatát barlangokban. I. 26-án az Oktatási és Propaganda Bizottság tartott továbbképző előadást meteorológiai ismeretekről. Előadók Zalavári Lajos és Csomor Mihály voltak. Sajnos csak kevesen jöttek össze. Kérjük a csoportvezetőket, hogy a tanfolyamok 1-1 előadására legalább 1-1 képviselőt küldjenek csoportjukból, mert így minden bizonnyal módjuk lesz megismerkedni az előadások anyagával.

Klubnapjainkon, minden hónap második és negyedik szerdáján 18-tól 20 óráig egyre többen vesznek részt. A Bányai Dolgozók Szakszervezete jóvoltából a klubnap alkalmából a televíziót is rendszeresen nézhetik tagjaink.

Ülést tartott a Szpeleokartografiai Szakbizottság is. Szakbizottsági előadóul Maucha Lászlót választották, nevezett a vezetőség ebben a tisztségben megerősítette. Kéri a szakbizottság, hogy a kutatócsoportok jelentéseik mellé barlangtérképeket is csatoljanak. Ezekből központi térképtárat kívánnak – nagyon helyesen – csinálni. Ezen az ülésen összeállították munkatervüket is. Szép munkatervükhöz őszintén gratulálunk, és kívánjuk legyen erejük annak megvalósítására is. Munkatervükből emeljük ki azt a határozatukat, hogy kidolgozzák a magyar barlangtérkép egységes jelkulcsát.

Tudomásunkra jutott, hogy Miskolcon az eddigi egységes munkairányítást, kisebb egységek önálló munkája fogja felváltani. Ha úgy látják jó-

nak, hogy így folytassák munkájukat, és ezzel a kutatók munkája jobban fellendíthető, őszintén kívánunk új szervezettségükhöz jó szerencsét és sok eredményes munkát. Várjuk mielőbb az egyes csoportok jelentését.

GAZDASÁGI HÍREK.

A tagdíjbefizetésekkel kapcsolatos tömeges levelezések elkerülése végett kérjük a csoportokat, hogy a tagdíjbefizetések alkalmával a csekklap hátoldalán a befizető nevét, a befizetett összeget, valamint azt, hogy a befizetés mely negyedévre történt, minden esetben tüntessék fel! Amennyiben a felsorolás a csekklap hátoldalán nem férne el, úgy a csekk feladásával egyidőben egy külön kimutatásba foglalva kérjük azt a Társulat címére, minden más ügytől elkülönítve, megküldeni szíveskedjenek. Ellenkező esetben nem tudjuk, hogy a befizetett összeget kinek a javára írjuk jóvá és így addig a tagdíjbélyegeket sem tudjuk megküldeni.

Sokan érdeklődtek, hogy Társulatunk jelvénye elkészült-e? Tájékoztatás végett közöljük, hogy három vállalatot kértünk fel a jelvény elkészítésével kapcsolatos árajánlat megtételére, azonban még választ nem kaptunk. Jelvényünk elkészülését Tájékoztatónk útján fogjuk a tagság tudomására hozni.

FOGALMAK ÉS TUDNIVALÓK a karszt- és barlangkutatáshoz

KÉRDEZZ! – FELELÜNK!

Barlangkutatók alapfokú tanfolyamának kérdéseire válaszok. (Az előadás elhangzott novemberben, az 1960/61-es tanév alapfokú tanfolyam első előadásaként.)

Hogyan jönnek létre az üledékes kőzetek?

A felszínre került elsődleges kőzetek a levegő, víz, jég, szerves világ pusztító és szállító hatására más alakot öltenek, anyagukban is megváltoznak, és megfelelő szállítás után lerakódva, üledékes kőzetekké (szendimentum) válnak. (Vadász Elemér)

Hányféle mállást ismerünk?

A mállás a kőzetek fizikai, vagy erőművi és vegyi elváltozása, az anyagok helyváltoztatása nélkül. A jelenségek kimenetele szerint meg kell különböztetnünk a fizikai vagy erőművi (mechanikai) mállást, meg a vegyi mállást és bomlást. A fizikai mállás tényezői: a légköri elektromosság, a napmeleg okozta hőmérsékletváltozás, a fagy, a víz, sókiválás és a növényzet erőművi hatása. A vegyi mállás körébe tartoznak mindazok az anyagváltozások, amelyek a kőzetekben főként a leszivárgó csapadékvíz és az abban oldott anyagok hatása nyomán mennek végbe. (Vadász Elemér)

Mit értünk „közettéválás” alatt?

Az üledék lerakódásával a kőzetképződés nincs befejezve. Az üledék sokféle elváltozáson megy keresztül, amíg közetté válik. Azokat a molekuláris, fizikai és vegyi változásokat, melyek az üledékben, a leülepedés közegében és a kiemelkedés után végbemennek, közettéválásnak (diagenezis) mondjuk. A közettéválás bizonyos mértékben átalakulás, átváltozás ugyan, mégis meg kell különböztetnünk az átalakult kőzetek nyomásra és hőhatásra végbemenő jelenségeitől. A két csoport között a lényeges tárgyi különbség abban van, hogy kőzetátalakuláson (metamorfizmus) a már kialakult kőzetben végbement szerkezeti fizikai és vegyi folyamatok által létesült új kőzetalakulást értünk. (Vadász Elemér)

Milyen üledékes kőzeteket ismerünk?

Az üledékes kőzetek beosztása Papp Ferenc szerint:

Vulkáni tufák: eruptív és üledékes közötti átmenet pl. riolit-tufa, bazalt-tufa

Üledékes kőzetek:

Törmelékes: nagyság szerinti elkülönülés pl. kavics, agyag

Oldatból kivált: oldhatóság szerinti kiválás pl. gipsz, dolomit

Milyen kőzetekben található barlangot?

Barlangok elméletileg minden kőzetfajtában előfordulhatnak, de a leggyakrabban és a legnagyobb barlangok mészkő és dolomitkőzetekben találhatók.

(Szerkesztik: Barátosi J. és Barátosi J-né.)

AZ 1961. ÉV ELSŐ NEGYEDÉVI ESEMÉNYNAPTÁRA:

JANUÁR

- 11. Klubnap Budapesten a „Lenin termünkben”.
- 13. Vezetőségi ülés.
- 17. MTESZ és MKBB szervezési kérdések és kiadványok terveinek megbeszélése.
- 20. Geofizikai szakbizottság ülése. (Holly István: geofizikai módszerek a barlangkutatásban.)
- 25. Klubnap Budapesten a Lenin teremben. (Televízió)
- 26. Továbbképző előadás Budapesten a Petőfi gimnáziumban. (Zalavári Lajos és Csomor Mihály: Meteorológiai megfigyelések lehetőségei.)

FEBRUÁR

- 3. Megbeszélés a Vármúzeum alatt létesítendő „Barlangtani múzeum” megnyitásának lehetőségeiről.
- 8. Klubnap Budapesten a Lenin teremben. (Televízió és ping-pong)
- 9. Barlangkutatók alapfokú tanfolyama Budapesten a Petőfi gimnáziumban (Kárpátné Radó Denise: Karszt.)
- 15. Választmányi ülés a Lenin teremben.
- 16. Továbbképző előadás a Petőfi gimnáziumban (Bp. I. Attila-u 1.) (Zalavári L., Csomor M.: Meteorológiai vizsgálatok).
- 20. Megjelent új köntösében a „Tájékoztató”.

22. Klubnap a Lenin teremben. Az Ifjúsági Bizottság ezen a napon, 19 óra 30 perckor kezdi megbeszélését évi munkatervének összeállításáról és a III. hó 11-re tervezett táncos összejövetel részleteiről.

24. Ősrégészeti szakbizottság ülést tart Budapesten Puskin-u 8. sz. alatt, az Állattani Intézet előadótermében. (Vértes László: Ősrégészet)

- 16 -

MÁRCIUS

8. Klubnap a Lenin teremben. (Barátosi József színes diaképeket vetít külföldi tanulmányi útjairól, 19 órai kezdettel)

9. Barlangkutatók alaptanfolyama Budapesten a Petőfi gimnáziumban 17 óra 30-kor. (Venkovits István: Karsztnevezéktan.)

11. Zártkörű táncos összejövetel a meghívók szerint. Meghívókat a titkárságtól kell igényelni. Kérjük, hogy minél többen jöjjenek el tagjaink közül és hozzátartozóikat is hozzák magukkal.

16. Továbbképző előadás Budapesten a Petőfi gimnáziumban, 17 óra 30 perckor. (Ollós Géza: Hidraulika c. előadására számítunk.)

22. Klubnap a Lenin teremben. Előreláthatólag a Szabó József geológiai technikum KISZ szervezetének barlangkutató csoportja ismerteti terveit és eddigi munkáját.

23. Barlangkutatók alapfokú tanfolyama a Petőfi gimnáziumban. 17 óra 30 perckor (Maucha László: Barlangtérképezés)

24. Ásvány-közzettani szakbizottság előadóülése. Bp. VII. Puskin-u 3. Állattani Intézet előadótermében.

28. Az MKBB első negyedévi beszámoló ülése a barlangkutató mai helyzetéről. Az előadás helye az MTESZ, (Bp. V., Szabadság-tér 17.) kezdete 18 óra. Külön meghívót küldünk!

HÍREK

1961. május hónapjára elkészülnek a Társulati jelvények. Ugyanolyan színezéssel és nagyságban mint az igazolványunkon látható. Ára 10.- Ft. Már most megrendelhetők a Társulat titkárságánál.

Megjelent az 1959. évről készült ÉVKÖNYVÜNK. Ára 10.-Ft. Megrendelhető a Társulat titkárságánál.

A Szerkesztőség kéri a tagokat, hogy munkájukról, terveikről írjanak minél többet, ha csak lehet két példányban gépelve küldjék meg a Társulat titkárságának, vagy közvetlenül Barátosi József címére, Bp. I. Logodi-u 28. Szeretnénk minél több kutatócsoport munkájáról beszámolni. Ugyancsak kérjük a tagság szíves véleményét arról, hogy a TÁJÉKOZTATÓ 10 oldalán miket közöljünk elsősorban.

CÍMEK!

A TÁJÉKOZTATÓT minden tagtársunknak a lakására kívánjuk küldeni. Kérjük azokat a tagtársakat akik nem kapták meg, vagy azokat, akik másokról megtudják, hogy nem kapták meg, közöljék velünk a helyes címüket és tagsági igazolványuk számát, valamint azt, hogy mikor fizettek utoljára tagdíjat. Csak ezek ismeretében tudjuk a lapot a helyes címre folytatólagosan megküldeni, abban az esetben, ha valaki kimaradt volna címjegyzékünkől.